

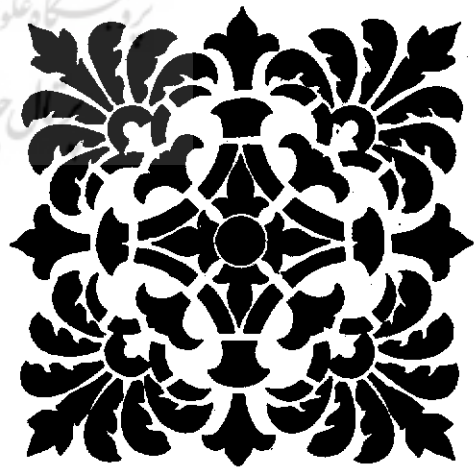
تأثیر زبان فارسی در چین

همان طوری که می‌دانید، چین و ایران از ممالک آسیایی هستند که تاریخ طولانی و تمدن باستانی را دارا می‌باشند. از زمانهای قدیم به این طرف، «جاده ابریشم» ملتهای این دو کشور را به هم پیوسته و در ایجاد رفت و آمدهای دوستانه دو ملت، رونق بخشیدن به اقتصاد دو کشور و تسریع تبدلات فرهنگی آنها نقش مهمی را ایفا کرده است. بی شک ورود فارسی به چین در این زمینه‌ها تأثیرات مثبتی آورده است. برای ما هنوز مشکل است که به طور دقیق بگوییم که زبان فارسی در چه زمانی وارد چین گردید، ولی آنچه مسلم است این است که این زبان پس از آمدن دین اسلام داخل چین شده است. این امر تقریباً از قرن یازدهم به بعد صورت گرفت. در کتب قدیمی دینی چین، از نخستین نوشته‌های فارسی آن زمان اشاره‌ای بوده است. زبان فارسی پس از اینکه به چین آمد، قبل از همه در میان مسلمانان چینی‌ای که در شمال غربی چین اقامت داشتند، شناخته می‌شد و فرا گرفته می‌گردید و به زودی در ناحیه سین کیانگ شیوع می‌یافت. آنها در زندگی روزمره خود بخصوص در موقع نماز خواندن تعداد زیادی از واژه‌های فارسی را به کار می‌بردند، مثلاً: «آبدست»، «دوست»، «جمعه»، «نماز یامداد»، «نماز پیشین»، «نماز دیگر» و غیره.

سپس، مسلمانان چینی به منظور شناخت بازم بیشتر فارس و تمدن درخشان آن، اشتیاق فراگیری زبان فارسی را به شدت پیدا می‌کردند. بدین دلیل در بسیاری از مساجد چین فعالیت اولیه فارسی آموزی شروع شد. بعضی از مسلمانان باهوش و کوشای چینی که از فارسیها زبان فارسی را یاد گرفته بودند در مساجد خود به مسلمانان چینی همان زبان را می‌آموختند. در عین حال تعدادی از کتب درسی در آن زمان به فارسی به رشته تحریر درآمد. در میان آنها يك کتاب درسی عام بوده است که *منهاج الطلب* نام داشت. مؤلف کتاب عالمی بود به نام محمد بن الحکیم الزینیمی که در استان شاندون از سرزمین چین اقامت داشت. این کتاب درسی يك کتاب دستور زبان است و از اولین نوشته‌هایی است که برای آموختن زبان فارسی تألیف شده است. تاریخ این کتاب در سال هزار و هفتاد هجری یعنی در حدود سیصد سال قبل است. بعضی دانشمندان ایرانی معتقدند که هیچ کتاب مستقل دستور زبان فارسی به دست ما نرسیده است که از این کتاب قدیمتر باشد. این کتاب دارای دو قسمت است که مفصلاً اسم، صفت، فعل، حرف اضافه و حرف ربط را مورد بحث و مذاکره قرار می‌دهد. دانشمند ایرانی دکتر محمد جواد شریعت موقع سفر خود به چین در سال ۱۳۵۷/۱۹۷۸ این کتاب را دریافت و هنگام برگشت، محتویات

فارسی در چین

زین یان شین (Zeng Yan Sheng)

کتاب را به صورت جزوه‌ای به چاپ رسانیده است.

یکی دیگر از مظاهر تأثیر زبان فارسی در چین وجود نسخه‌های خطی از کتابهایی است که می‌توان در انجمن اسلامی چین، کتابخانه پکن و مسجد «دون شی» واقع در شهر پکن به دست آورد. این امر به خوبی نشان می‌دهد که مسلمانان دانش‌پژوه چینی از این نسخه‌های گرانبهای خطی فارسی استفاده کرده و تلاش کرده بودند که تمدن فارس و تمدن اسلام را بشناسند. این کتابها اغلب درسی بوده است. بسیاری از نسخه‌ها دارای ترجمه لغات و عبارات به زبان چینی است و معمولاً کلمات چینی به صورت آوانویسی فارسی بین السطور آمده است و گاه هم به خط چینی ریز در کنار سطور یا بین سطور نوشته شده است. مضمون این نسخه‌های جمع شده بسیار غنی بوده و می‌توان بر چند گروه تقسیم کرد: (۱) کتاب دینی یعنی فقه و کلام؛ (۲) اخلاق دینی؛ (۳) سرگذشت حضرت رسول (ص) و احادیث؛ (۴) تفسیر؛ (۵) تصوف؛ و (۶) ابیات گلستان سعدی. باید گفت که سعدی یکی از مشهورترین شعرای فارسی زبان است که برای قرن‌ها مورد پسند مردم چین قرار گرفته است. ابیات گلستان از کتابهای مهم درسی در چین شمرده می‌شود.

پس از اینکه چین نو پا به عرصه وجود گذاشت، فارسی آموزی و مطالعه و بررسی زبان فارسی از چهارچوب مساجد خارج شد و در زمانهای مختلف در دانشگاه پکن، دانشکده رادیو، دانشکده اسلامی و دانشکده اقلیتهای ملی شمال غربی کلاسهای فارسی به وجود آمده است. تا به حال چند صد نفر دانشجوی چینی زبان فارسی را به درجات گوناگونی تعلیم یافته‌اند. از میان آنها، نخستین دسته دانشمندان چینی در رشته فارسی ظهور کرده است. آنها چه در فارسی آموزی و چه در مطالعه و بررسی آن زبان و چه در تاریخ ادبیات فارسی موفقیت‌های بارزی به دست آورده‌اند و در پیشبرد دوستی و مودت چین و ایران سهم‌های خود را ادا کرده‌اند. مثلاً آقای جان‌هون‌نیا، دانشیار دانشگاه پکن، حالا مشغول نوشتن تاریخ ادبیات فارسی است. آقای یه‌بی‌لیان، دانشیار دانشگاه پکن، اکنون دست به تألیف تاریخ دوستی و مودت چین و ایران زده است. آقای سین‌بین‌شون، دانشمند چینی در رشته فارسی، غزلهای حافظ را ترجمه و چاپ کرده است. آقای جان‌هوی، دانشمند چینی در رشته فارسی، منتخب ابیات رودکی را ترجمه و به طبع رسانیده است. به طوری که اینجانب می‌دانم، تعدادی از آثار ادبی فارسی مانند بوستان سعدی، منتخب ابیات بهار و تاریخ ادبیات ایران، تألیف صدیق رضازاده شفق، به زبان چینی ترجمه شده و به زودی

به طبع خواهند رسید. باید تذکر کرد که بعضی آثار ادبی دیگر مانند رستم و سهراب و گلستان سعدی از زبان روسی یا زبان انگلیسی به زبان چینی انتقال داده شده است. ما اکنون با کمال خوشی مشاهده می‌کنیم که دانشمندان چینی در رشته زبان فارسی روز به روز بیشتر قادرند مستقلاً از زبان فارسی استفاده کرده و آثار ادبی یا تاریخی فارسی را مورد مطالعه و بررسی قرار دهند و در نوشتن ترفهای علمی توفیق یافته و در آموزش فارسی و مطالعه این زبان نقشهای ارزنده تری را ایفا نمایند.

فارسی آموزی در چین

در بالا ذکر شد که فارسی آموزی فقط پس از ظهور چین نو در دانشگاه پکن و دانشکده‌های دیگر شروع شد. در سال ۱۳۳۶/۱۹۵۷ در دانشگاه پکن، یعنی در دانشکده زبانهای خاوری، اولین کلاس فارسی به وجود آمد. در این دانشکده بغیر از زبان فارسی، زبانهای دیگر مانند عربی، اردو، ژاپنی، مغولی، ویتنامی و غیره نیز تدریس می‌شود. دانشجویان نخستین کلاس فارسی قبل از ورودشان به دانشگاه مدت سه سال زبان روسی را خوانده بودند. از این جهت آنها بدون اشکال در ظرف سه سال تحصیلات خود زبان فارسی را به خوبی فرا گرفتند. در سال ۱۳۳۸/۱۹۵۹ دانشجویان دومین کلاس فارسی، فارسی آموزی را شروع کردند. این دسته از دانشجویان قبلاً زبان انگلیسی را خوانده بودند. دوره این کلاس چهار سال بود. در سال ۱۳۴۲/۱۹۶۳ آنها نیز با کمال موفقیت فارغ التحصیل شدند. از سال ۱۳۴۰/۱۹۶۱ تا ۱۳۴۴/۱۹۶۵ ما هر دو سال يك بار دانشجویان جدید را برای فراگیری زبان فارسی گرفتیم. دوره تحصیل آنها پنج سال شد. دانشجویان در جریان آموزش خود بغیر از فارسی که درس عمده‌شان بود درسهای دیگری را مانند زبان چینی، انگلیسی، تاریخ ادبیات چین، تاریخ ادبیات شرق و غرب، فلسفه و غیره هم می‌خواندند. از سال ۱۳۳۶/۱۹۵۷ تا ۱۳۶۰/۱۹۸۱ که ۲۴ سال طول کشیده بود، ما مجموعاً بیش از صد نفر دانشجو از شش کلاس فارسی را تعلیم و تربیت دادیم.

تقویت دوستی این دو ملت و تبادل فرهنگی دو کشور بهتر خدمتگزاری کنند.

اولین فرهنگ فارسی به چینی در چین

به منظور کسب آشنایی بیشتر با تمدن ایران و بالا بردن سطح فارسی آموزی در چین، تألیف و تدوین یک فرهنگ فارسی به چینی که مناسب برای دانشمندان و دانشجویان چینی بود ضرورت فوری پیدا کرده بود. از این سبب ما تقریباً درده سال پیش به کار تدوین این فرهنگ پرداختیم.

در جریان طولانی تألیف آن، چند مرحله طی شده بود. مرحله اول، مرحله آمادگی و تدارک بود. در این مرحله ما تمام مواد مربوطه را جمع آوری کرده، فیشهای لازمه را حاضر نموده و از همه فرهنگهای فارسی ای که در دسترس ما بود، مانند لغت نامه دهخدا، فرهنگ معین، فرهنگ حبیب و فرهنگهای فارسی چاپ کشورهای دیگر، استفاده و آنها را مورد مطالعه و بررسی قرار می دادیم. و بهترین راه را برای تألیف فرهنگ خود انتخاب کردیم.

مرحله دوم، تألیف و تدوین بود. البته این مرحله مرحله بسی مهم و همچنین دشوار بود. ما باید برای هر واژه فارسی، هر اصطلاح فارسی، هر ترکیب فارسی و هر ضرب المثل فارسی، بهترین و دقیق ترین معادل چینی را تهیه کنیم و برای لغات روزمره، مثالهای زنده و صحیح آوریم. همه اینها برای دانشمندان غیر فارسی زبان چندان آسان نبود. در این میان مشکلات زبانی و تمدنی و فرهنگی وجود داشت. علاوه بر این، یک مشکل دیگری که ما با آن روبرو شدیم مشکل انتخاب شیوه برای آوانویسی بود. پس از آزمایشهای متعدد و بحث و مذاکره های طولانی و مفصل ما

بالأخره تصمیم گرفتیم از حروف لاتین برای آوانویسی استفاده کنیم؛

مرحله سوم، مرحله تصحیح و تکمیل بود. باید اذعان کرد که چند نفر دانشمند چینی به تنهایی از عهده تألیف یک فرهنگ بزرگ ارزنده و کم غلط بر نمی آیند بلکه با اشکالات عدیده دست به گریبان و دچار سهو می گردند. بدین دلیل به دعوت دولت چین، دو تن از دانشمندان ایرانی، دکتر محمدجواد شریعت، استاد دانشگاه اصفهان، و دکتر غلامرضا ستوده، معاون رئیس دفتر تألیف فرهنگ دهخدا، در سالهای ۱۹۷۷ و ۱۳۵۶/۱۹۷۸ و ۱۳۵۷ دوبار به چین تشریف آورده و به یاری ما شتافتند. آنها در مدت اقامت خود در چین متن فرهنگ را دقیقاً و کلمه به کلمه مطالعه و بررسی می کردند و بعضی مثالهای ناپخته و نامناسب را تصحیح می کردند و برای ما طبقات مختلف لغات را اعم از ادبی، شاعرانه، مهجور، محاوره ای و عامیانه توضیح می دادند و فرهنگ ما را واقعاً به سطح خیلی بالاتری رسانیدند. پس از مرحله چهارم غلط گیری، ما بالأخره در سال ۱۳۶۱/۱۹۸۲ فرهنگ فارسی به چینی را رسماً به طبع و نشر رسانیدیم.

اکنون که توفیق انتشار این فرهنگ حاصل شده وقت آن رسیده است که قبلاً از کمک و یاری ذی قیمت این دو دانشمند ایرانی سپاسگزاری کنیم.

این فرهنگ فرهنگی متوسط است که دارای ۲۶۰۰ صفحه و شامل ۶۰۰۰۰ واژه فارسی امروزی می باشد. فرهنگ مذکور هفت ضمیمه دارد. ما معتقدیم که این فرهنگ به طور کلی می تواند نیاز دانشمندان و دانشجویان چینی را که در راه ترجمه، کار تحقیقاتی علمی و فارسی آموزی صرف مساعی می کنند بر آورده سازد.

دورویی مداحان

روایت کنند از امیرالمؤمنین علی - کرم الله وجهه - که کسی او را مدح کرد. گفت: «من کم از آنم که تو اظهار کردی. و زیادت از آنکه در ضمیر داری»
ابونجیب سهروردی (آداب المرعین - ص ۱۸۴)

دشمنی یا کردار بد

از ابودرداء رضی الله عنه، پرسیدند که فلان برادر تو به معاصی مشغول است، او را دشمن می داری یا نه؟ گفت: آن فعل او را دشمن می دارم، ولی او همچنان برادر من است.

ذخیره الملوك (ص ۲۱۰)